

वा० रा०

उपदेशसंक्षेपः कुरुष्वेति ॥ प्रेतगतः प्रेतत्वं प्राप्नोति यमक्षये यमग्रहे मावालिने पश्ये ॥ ममशरैश्चोदितः प्रेरितः प्रेतत्वायेति शेषः इति ब्रूहीत्यन्वयः ॥ ८४ ॥ मानववंशवर्धनो लक्ष्मणः ॥ ८५ ॥ मंजुमानः ॥ इति रामाभि० वा० कि० त्रिंशः सर्गः ॥ ३० ॥ ॥ ६३ ॥ ॥ ६३ ॥ सलक्ष्मणः ॥ १ ॥ साधुवृत्ते साधूनां वृत्ते ॥ स्थिरस्नेहा लक्षणे ॥ कर्मणा जनितां फलानुषंगान् अकंठकराज्यभोगसंबन्धान् मन्यते ॥ सख्यमूलानिति शेषः ॥ अतएव वानरराज्यलक्ष्मीं न भोक्ष्यते हियस्मात्तस्मात्तथा तस्य

कि० का०

॥ ६१ ॥

कुरुष्वसत्यं मम वानरेश्वरप्रतिश्रुतं धर्ममवेक्ष्य शाश्वतं ॥ मावालिने प्रेतगतो यमक्षये त्वमद्य पश्ये मम चोदितः शरैः ॥ ८४ ॥ सपूर्वजं तीव्रविद्वद्दकोपं लालप्यमानं प्रसमीक्ष्य दीनं ॥ चकार तीव्रमतिमुग्रतेजा हरीश्वरे मानववंशवर्धनः ॥ ८५ ॥ इत्यार्षे श्रीमद्रामायणे वाल्मीकीये आदिकाव्ये किं धाकां डे त्रिंशः सर्गः ॥ ३० ॥ ॥ ६३ ॥ ॥ ६३ ॥ सकामिनं दीनमदीनसत्वं शोकाभिपन्नं समुदीर्णकामं ॥ नरेंद्रसूनुर्नरदेवपुत्रं रामानुजः पूर्वजमित्युवाच ॥ १ ॥ नवानरः स्थास्यति साधुवृत्ते न मन्यते कर्मफलानुषंगान् ॥ न भोक्ष्यते वानरराज्यलक्ष्मीं तथा हि नातिक्रमते स्य बुद्धिः ॥ २ ॥ मतिक्षयाद्गाम्यसुखेषु सक्तस्तव प्रसादात्प्रतिकारबुद्धिः ॥ हतो ग्रजं पश्य तु वीरवालिने नराज्यमेवं विगुणस्य देयं ॥ ३ ॥ नधारये कोपमुदीर्णवेगं निहन्मि सुग्रीवमसत्यमद्य ॥ हरिप्रवीरैः सह वालिपुत्रो नरेंद्रपुत्र्या विचयं करोतु ॥ ४ ॥ तस्मात्तवाणासनमुत्पतंतं निवेदितार्थं रणचंडकोपं ॥ उवाच रामः परवीरहंता स्ववीक्षितं सानुनयं च वाक्यं ॥ ५ ॥

काराऽस्य बुद्धिः प्रेमपरिपालने अति अत्यंतं न क्रमते ॥ तथा हि नातिक्रमते इति पाठः पांक्तः ॥ २ ॥ तत्र हेतुमाह ॥ मतिक्षयादिति ॥ मतिक्षये हेतुस्तव प्रसादः अतस्तस्य प्रति कारबुद्धिः प्रत्युपकारबुद्धिर्न वर्तत इति शेषः ॥ न देयं दत्तं नानुपालनीयमित्यर्थः ॥ ३ ॥ नधारये धारयितुं न शक्नोमि ॥ वालिपुत्रो गदः ॥ विचयमन्वेषणं सुग्रीवं हत्वा तस्मै राज्यसमर्पणादिति भावः ॥ ४ ॥ निवेदितार्थं विज्ञापितसुग्रीववधप्रवृत्तिं ॥ स्ववीक्षितं सुदुर्अवीक्षितं समयोचितं ॥ ५ ॥

॥ ६१ ॥